

Mladiství zbavení svobody podle trestního práva

*Výňatek z 24. obecné zprávy o činnosti výboru CPT,
vydané v roce 2015*

1. Poznámky na úvod

96. Ve své 9. obecné zprávě k roku 1998 výbor CPT stanovil kritéria, podle nichž se řídí při provádění návštěv zařízení, kde jsou zbaveni svobody „mladiství“ (tj. osoby mladší 18 let¹). Konkrétně definoval řadu pojistek, které by měly být zajištěny u všech mladistvých zbavených svobody podle trestního práva, a také podmínky, jež by měly být vytvořeny v detenčních zařízeních určených specificky pro mladistvé. Výbor je toho názoru, že nazrál čas pro revizi těchto standardů na základě zkušeností z návštěv uskutečněných po roce 1998 a vzhledem k vývoji na evropské i celosvětové úrovni, přičemž se nyní zaměří na zbavení svobody mladistvých v kontextu trestního práva.

Výbor CPT především znovu zdůrazňuje, že jeho standardy je nutno brát jako doplňkové k těm, jež stanovují mezinárodní instrumenty, především Úmluva OSN o právech dítěte z roku 1989 a doporučení CM/Rec (2008) 11 Výboru ministrů Rady Evropy členským státům o Evropských pravidlech pro mladistvé pachatele vystavené sankcím nebo opatřením („Evropská pravidla pro mladistvé pachatele“), jež poskytuje podrobný soubor pravidel pro zacházení s mladistvými pachateli v Evropě.² Výbor se naprosto podepisuje pod kardinální zásady zakotvené v člancích 3 a 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte a v pravidlech 5 a 10 Evropských pravidel pro mladistvé pachatele, totiž že ve všech záležitostech týkajících se mladistvých má být prvořadý ohled na jejich nejlepší zájem a že zbavení svobody by u nich mělo být nejzazším opatřením a na co nejkratší dobu.

¹ Ve většině členských států Rady Evropy je minimální věk trestní zodpovědnosti stanoven na 14 nebo 15 let, zatímco v několika zemích se minimální věk pohybuje mezi osmi a 13 lety.

² Viz takéž Minimální standardní pravidla OSN pro výkon spravedlnosti u mladistvých z roku 1985 (Pekingská pravidla), Pravidla OSN k ochraně mladistvých zbavených osobní svobody z roku 1990 (Havanská pravidla), Směrnice OSN pro prevenci delikvence mladistvých z roku 1990 (Rijádská směrnice) a Směrnice Výboru ministrů Rady Evropy o justici přátelské k dětem z roku 2010.

2. Mladiství v policejní detenci

97. Preventivní povaha mandátu vede výbor CPT k tomu, aby při návštěvách přednostně zjišťoval, zda mladiství zbavení osobní svobody nejsou vystaveni špatnému zacházení. Je politováníhodné, že úmyslné špatné zacházení s mladistvými ze strany příslušníků donucovacích složek (angl. *law enforcement officials*)³ rozhodně nebylo vymýceno a v mnoha evropských zemích zůstává důvodem pro vážné znepokojení. Delegation výboru CPT jsou nadále konfrontovány s věrohodnými stížnostmi (angl. *credible allegations*) mladistvých, že byli podrobena špatnému zacházení. Tyto stížnosti často udávají kopance, facky, rány pěstí nebo obuškem při zadržení (i poté, co byl dotyčný již pod kontrolou), při převozu na policejní služebnu nebo následném výslechu. Není také neobvyklé, že se mladiství, kteří se ocitnou v rukou donucovacích složek, stanou terčem výhrůžek nebo urážek (i rasistické povahy).

98. Právě v období bezprostředně po zadržení je riziko špatného zacházení nejvyšší. Proto výbor CPT prosazuje tři základní pojistky (právo osoby vyrozumět o zbavení svobody blízkého příbuzného nebo jinou osobu a mít přístup k právnímu zástupci a lékaři), jež by měly být uplatňovány od samého počátku zbavení svobody (tj. od chvíle, kdy je osoba nucena zůstat s policejním orgánem). Vzhledem k jejich obzvláštní zranitelnosti by, podle názoru výboru CPT, mladiství držení v policejní detenci měli těžit z těchto dalších pojistek proti špatnému zacházení:

- policejní orgán by měl mít formální povinnost zajistit, že o zadržení mladistvého bude vyrozuměn příbuzný nebo jiný dospělý, jemuž dotyčný mladistvý důvěřuje (lhostejno zda o to mladistvý požádá nebo ne);
- zadržený mladistvý by nikdy neměl být podroben výslechu a neměla by po něm být požadována jakákoliv prohlášení nebo podpis dokumentu týkajícího se přečinu/přečinů, z jejichž spáchání je podezřelý, bez přítomnosti právníka a v zásadě i dospělé osoby, které důvěřuje (varianta „nepřeje si mluvit s právníkem“ by se na mladistvé neměla vztahovat);
- každý mladistvý zadržený policií by hned po příchodu na služebnu měl dostat zvláštní informační leták obsahující výše uvedené pojistky. Takový informační materiál musí být vstřícný k dětem, formulovaný jednoduchým a srozumitelným jazykem a musí být k dispozici v různých jazykových verzích. Je třeba věnovat zvláštní pozornost tomu, aby mladiství těmito informacím plně porozuměli.

99. Výbor CPT je názoru, že v policejních zařízeních by nikdo neměl být držen po delší dobu, jelikož tato zařízení k tomu zpravidla nenabízejí vyhovující podmínky ani vhodný režim. Zkušenost navíc prokázala, že osoby držené v policejní detenci bývají zranitelnější a často jsou vystaveny vyššímu riziku mučení či jiných forem špatného zacházení. Z toho vyplývá, že by se mělo ještě více usilovat o to, aby detence mladistvých v policejních zařízeních byla co nejkratší. V některých zemích mladiství ještě stále setrvávají v policejních zařízeních třeba deset i více dní; což je nepřijatelné. Výbor CPT je toho názoru, že mladiství by zpravidla neměli být drženi v policejních zařízeních zpravidla déle než 24 hodin. Je také třeba usilovat o to, aby mladiství byli umístováni nikoli do běžných policejních cel, nýbrž do vstřícnějšího prostředí. Bylo by tudíž nanejvýš žádoucí, aby byly zřízeny speciální jednotky pro mladistvé, aby mohli být co nejrychleji vyňati z běžné populace v policejních celách a umístováni do speciálního zařízení.

Je politováníhodné, že výbor CPT stále ještě nachází mladistvé v policejní vazbě umístěné v celách společně s dospělými. Takový stav je nepřijatelný. Pro svou zranitelnost by mladiství měli být zásadně umístováni odděleně od dospělých.

100. Dále platí, že policisté, kteří často nebo výlučně jednají s mladistvými či primárně působí v oblasti prevence kriminality mladistvých, by měli absolvovat speciální vstupní i průběžné vzdělávání.

³ Nadále je v překladu používán jako ekvivalent český výraz *policista, policie* či *policejní orgán*.

3. Zařízení pro zadržování mladistvých

a. úvod

101. Výbor CPT už dlouho zastává názor, že všichni mladiství, kteří jsou podezřelí nebo usvědčeni ze spáchání trestného činu, by měli být drženi v zařízeních speciálně určených pro osoby jejich věku, kde prostředí nepřipomíná vězení a režim je uzpůsoben jejich potřebám, a kde je personál vyškolen pro zacházení s mladými. Tak tomu bohužel v mnoha členských zemích Rady Evropy ještě zdaleka není. Bylo dosaženo pokroku v tom, že uvěznění mladiství nebývají drženi společně s dospělými, nýbrž v oddílech zařízeních výlučně pro mladistvé. Až příliš často však tyto jednotky nabízejí nejen mizerné materiální podmínky, ale v důsledku nedostatku vyškoleného personálu také chudý režim, přičemž podpora i dohled jsou neadekvátní. To znamená, že mladiství nemohou trávit čas smysluplnou činností a výukou dovednostem, jež jsou prospěšné pro opětovné začlenění do společnosti po propuštění.

Na druhé straně však Výbor v několika zemích navštívil zařízení, která jsou skutečně zaměřená na mladistvé a založená na konceptu obytných jednotek. Takováto zařízení jsou tvořena z malých, dobře personálně vybavených jednotek, z nichž každá obsahuje omezený počet jednolůžkových pokojů (zpravidla ne víc než deset) a společné prostory. Mladistvým je po celý den k dispozici široká škála smysluplných činností a personál u nich podporuje smysl pro společenství v rámci dané jednotky. Výbor CPT míní, že centra tohoto typu představují vzor pro detenční zařízení pro mladistvé ve všech evropských zemích.

102. Jak je uvedeno výše, mladiství, ať už ve vazbě nebo ve výkonu trestu, by ze zásady neměli být drženi v zařízeních pro dospělé, nýbrž v takových, jež jsou speciálně určena pro tuto věkovou skupinu. Výbor CPT je toho názoru, že pokud se mladiství výjimečně ocitnou ve vězení pro dospělé, měli by vždy být ubytováni odděleně od dospělých, ve zvláštním oddíle. Dospělí vězni by tam neměli mít přístup. Výbor ovšem uznává, že mohou existovat argumenty ve prospěch toho, aby se mladiství podíleli na aktivitách mimo celu společně s dospělými vězni, ovšem pouze za podmínky náležitého dohledu personálu. Takovéto situace mohou nastat například tam, kde je v zařízení jen málo či jen jeden mladistvý pachatel; je zapotřebí konat tak, by se mladistvý *de facto* neocítl v samovazbě.

103. Mladiství zadrženi v rámci trestního řízení by zásadně neměli být drženi společně s těmi zbavenými osobní svobody z jiných důvodů. Mladiství mužského a ženského pohlaví, pokud jsou umístěni do téhož zařízení, by měli být v oddělených jednotkách, i když se mohou stýkat v průběhu dne při organizované činnosti, pod náležitým dozorem. Zvláštní pozornost je potřeba věnovat rozmístění mladistvých z různých věkových skupin, aby to nejlépe odpovídalo jejich potřebám. Je taktéž zapotřebí učinit nezbytná opatření pro přiměřené oddělení těchto skupin, aby se zabránilo nežádoucímu vlivu, dominanci či zneužívání.

Evropská pravidla pro mladistvé pachatele uvádějí, že na mladé dospělé pachatele je možné za jistých podmínek pohlížet jako na mladistvé a jednat s nimi podle toho. Tato praxe může být pro mladé osoby prospěšná, vyžaduje však bedlivý dozor, aby nedocházelo k projevům negativního chování. V tomto ohledu je výbor CPT toho názoru, že rozhodnutí, zda má být konkrétní vězeň po dosažení plnoletosti (tj. např. 18 let) převeden do zařízení pro dospělé, je nutné činit případ od případu, a přitom vzít v úvahu délku zbývajících trestu, osobnostní zralost, vliv dotyčného na ostatní mladistvé a další relevantní faktory.

b. materiální podmínky

104. Dobře pojaté zařízení pro mladistvé by mělo mladým lidem poskytovat příznivé a uzpůsobené podmínky zbavení svobody, jež respektují jejich důstojnost a soukromí. Veškeré místnosti musí být náležitě zařízeny a umožňovat dobrý přístup denního světla a přiměřené větrání.

Mladiství by normálně měli bydlet v samostatných ložnicích; v případě sdílení ložnice s jiným vězněm by měly být uvedeny důvody, proč je to v nejlepším zájmu dotyčného mladistvého. O umístění do sdílené ložnice je nutno se s mladistvým předem poradit a ten by měl mít možnost určit, s kým si přeje být ubytován.

Je třeba maximálně bránit tomu, aby mladiství byli ubytováni ve velkých společných ložnicích, jelikož podle zkušenosti výboru CPT jsou tím vystaveni významně vyššímu riziku násilí a vykořisťování. Popravdě řečeno, velké společné ložnice by měly být vyřazeny z provozu.

105. Mladiství by měli mít neomezený přístup k sanitárním zařízením, jež jsou hygienická a respektují soukromí. Zvláštní pozornost je také potřeba věnovat tomu, aby neomezený přístup k sanitárním zařízením měly dívky a aby měly k dispozici hygienické potřeby, jako jsou vložky.

106. Mladistvým pachatelům by také mělo být dovoleno ponechat si vlastní oblečení, pokud je k tomu vhodné. Těm, kteří vlastní vhodné oblečení nemají, by mělo zařízení poskytnout oděv, nikoli však stejnokroj.

c. režim

107. Jakkoli je nedostatek smysluplné činnosti zhoubný pro každého vězně, škodí obzvláště mladistvým, kteří mají velkou potřebu fyzické aktivity a intelektuálních podnětů. Mladiství vězni by měli mít během celého dne řádný program studia, sportu, odborné výuky, rekreace a dalších smysluplných aktivit mimo celu.

108. Významnou součástí každodenního programu mladistvých by měla být fyzická aktivita. Všichni mladiství by měli mít možnost věnovat se jí pravidelně alespoň dvě hodiny denně, z čehož by minimálně hodina, ale raději podstatně víc, měla být na čerstvém vzduchu. Venkovní prostory pro tyto aktivity by měly být prostorné a náležitě vybavené, aby mladiství měli možnost intenzivního pohybu, například při sportu; měly by rovněž nabízet přístřešek pro případ nepřízně počasí.

109. Po přijetí by pro každého mladistvého měl být sestaven individuální plán a v něm stanoveny konkrétní cíle, časový rámec a prostředky, jak těchto cílů dosáhnout, aby tak dotyčný mohl využít času stráveného v detenčním zařízení k rozvoji znalostí a dovedností, jež mu pomohou zpětně se začlenit do společnosti.

110. Vzdělávání a odborná výuka nabízená mladistvým v detenci by měly být podobné tomu, co existuje v normální společnosti, měli by je poskytovat profesionální učitelé/mistři a mladiství by měli obdržet stejný typ diplomu/osvědčení (po ukončení studia) jako jejich vrstevníci mimo vězeňské prostředí. Je nutno učinit taková opatření, aby osvědčení o ukončeném vzdělání nenesla žádnou známku instituce, v níž je mladistvý získal. Vzhledem k tomu, že mnozí mladiství pocházejí z velmi znevýhodněného prostředí, je zapotřebí se snažit je povzbuzovat a motivovat k účasti na výuce i při praxi v dílnách, kde si mohou osvojit dovednosti, jež jim pomohou po propuštění. V mnoha zemích zaznamenal výbor CPT praxi, kdy se mladiství učí pracovat na počítači (včetně internetu) nebo mají vybraní jedinci možnost navštěvovat běžnou školu mimo vězení. Podobnou praxi je třeba podporovat.

111. Výbor CPT chce rovněž zdůraznit, že dívkám by za žádných okolností nemělo být věnováno méně péče, ochrany, pomoci a možností výuky než chlapcům, vzdor skutečnosti, že jich je podstatně méně a že detenční zařízení jsou prakticky vždy určena pro vězně mužského pohlaví. Je-li to zapotřebí, je nutno přijmout dodatečná opatření, aby se dívkám dostalo rovného zacházení.

112. V různých zařízeních výbor CPT při návštěvě zaznamenal diferencovaný pobídkový režim, jenž odměňuje pokrok u mladistvých, kteří dobře spolupracují a řádně se chovají, zatímco ti, kteří se chovají negativně, jsou káráni a vystaveni různým restrikcím. Podle názoru výboru CPT může být takovýto behaviorální přístup pro motivaci mladistvých k respektování norem života ve skupině a sledování konstruktivní cesty k vlastnímu rozvoji prospěšný. Odepření pobídek však může rychle dosáhnout úrovně deprivace, jež je neslučitelná s minimálními požadavky. Obzvláště je třeba dbát, aby se dotyční mladiství neocitli v režimu, který se blíží samovazbě. Kromě toho by měly existovat formální a transparentní postupy, aby „výchovná opatření“ nebyla činěna svévolně, anebo se jako taková nejevila.

d. zdravotní péče

113. Při posuzování úrovně zdravotní péče ve věznicích se výbor CPT řídí řadou obecných kritérií (přístup k lékaři; ekvivalence péče; souhlas pacienta a zachování důvěrnosti; preventivní zdravotní péče; profesní nezávislost a odbornost). Kromě toho Výbor ve 23. obecné zprávě detailně vyjmenovává standardy v souvislosti s rolí, již služby zdravotní péče ve vězení sehrávají při prevenci špatného zacházení (obzvláště systematickým zaznamenáváním případů zranění a poskytováním informací relevantním orgánům). Všechny tyto standardy se přirozeně vztahují i na detenční zařízení pro mladistvé.

114. V této souvislosti výbor CPT věnuje zvláštní pozornost specifickým zdravotním potřebám mladistvých zbavených osobní svobody. Je mimořádně důležité, aby zdravotní služby věnované mladistvým byly nedílnou součástí multidisciplinárního (lékařského, psychologického a sociálního) programu. Z toho mimo jiné vyplývá, že všichni mladiství by po přijetí měli podstoupit komplexní individuální vyhodnocení zdravotních, psychologických a sociálních potřeb a že by vždy měla existovat úzká koordinace mezi zdravotním týmem vězeňského zařízení (lékaři, sestry, psychologové atd.) a dalšími odborníky, včetně speciálních pedagogů, sociálních pracovníků a učitelů, kteří jsou s vězni v pravidelném kontaktu. Cílem by měla být zdravotní péče, jež bude vytvářet spolehlivou síť podpory a terapie.

115. Všichni mladiství by měli co možná nejdříve po svém přijetí do detenčního zařízení, nejlépe v tentýž den, absolvovat řádný pohovor a vyšetření lékařem, nebo sestrou, jež podává hlášení lékaři. Pokud je takovýto příjmový screening proveden náležitě, měl by umožnit zdravotní službě zařízení rozpoznat mladé s potenciálními zdravotními problémy (například závislost na drogách, sexuální zneužívání a sebevražedné tendence). Rozpoznání takových problémů v časném stádiu usnadní přijetí účinných preventivních opatření v rámci vězeňského zdravotního a psychosociálního programu péče.

116. Obecně se rovněž uznává, že svobody zbavení mladiství mají tendenci dopouštět se rizikového chování, obzvláště v souvislosti s drogami, alkoholem a sexuálními praktikami, a že jsou více náchylní k sebepoškození. Z toho plyne, že v každém detenčním středisku pro mladistvé by měla existovat komplexní strategie řešení případů zneužívání drog (včetně prevence a léčby) a prevence sebepoškození a sebevražd. Dalším důležitým elementem programu lékařské prevence je zdravotní osvěta o přenosných chorobách. Mladiství s problémy v oblasti duševního zdraví by měli být v péči psychiatrů a psychologů specializujících se na duševní zdraví dětí a dospívajících.

117. Obzvláštní pozornost je vždy nutno věnovat potřebám zdravotní péče u dívek, jimž je nutno umožnit přístup ke gynekologům a k osvětě o zdraví ženy. Zadrženým dívkám v jiném stavu a mladistvým matkám by se mělo dostat náležité podpory a lékařské péče; pokud je to možné, měly by u nich být uplatňovány alternativy k odnětí svobody. V tomto ohledu se standardy rozvedené v 10. obecné zprávě výboru CPT vztahují rovným dílem také na zadržené dívky.⁴

⁴ Viz CPT/Inf (2000) 13, odstavce 26 až 33.

118. Zdravotní personál by měl rovněž hrát aktivní roli při sledování kvality a množství stravy. Nutriční stav mladistvých by měl být u těch, kteří jsou ještě ve fázi růstu, hodnocen mimo jiné i prostřednictvím růstového grafu.

e. personální otázky

119. Držení mladistvých zbavených svobody a péče o ně je mimořádně náročný úkol. Je nutno vzít v úvahu, že mnozí z nich prošli zkušeností fyzického, sexuálního nebo psychického násilí. Personál povoláný k plnění tohoto úkolu by měl být pečlivě vybírán s ohledem na osobnostní vyzrálou, profesionální svědomí a schopnost zvládat náročnou práci s touto věkovou skupinou a pečovat o jejich blaho. Konkrétně je třeba činit kroky pro to, aby v detenčních zařízeních byla zajištěna přítomnost speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků. Ti by měli být oddáni práci s mladými lidmi a schopni je vést a motivovat. Aby prostředí v těchto centrech nepřipomínalo vězení, personál přicházející do přímého kontaktu s mladistvými by neměl u sebe nosit obušky, paralyzující spreje nebo jiné donucovací prostředky. Výbor CPT zaznamenal, že v mnoha detenčních zařízeních pro mladistvé strážníci nenosí uniformy, což je praxe hodná podpory. Na zlepšení étosu prostředí detence může zapůsobit i zastoupení obou pohlaví v personálu, jež navozuje více uvolněnou a pečující atmosféru.

120. Veškerý personál, včetně ostrahy, který přichází do přímého styku s mladistvými, by měl projít profesním výcvikem a to jak při nástupu, tak průběžně, přičemž by se mu při výkonu povinností mělo dostávat patřičné externí podpory a metodického dozoru. Zvláštní pozornost je třeba věnovat výcviku personálu pro zvládání násilných incidentů, obzvláště formou verbální deeskalace pro snížení napětí, a taktéž nácviku odborných omezovacích technik.

121. Správa detenčního zařízení nese zodpovědnost za to, že budou učiněna speciální preventivní opatření na ochranu mladistvých proti všem formám zneužívání, včetně pohlavního či jiného vykořisťování. Členové personálu by měli být vnímaví k příznakům šikany (včetně fyzických a sexuálních útoků, slovního napadání, vydírání a krádeže majetku dalších spoluvězňů) a měli by vědět, jak na to vhodně reagovat, a k prevenci podobných incidentů zaujmout proaktivní postoj.

f. kontakt s vnějším světem

122. Aktivní podpora dobrých vztahů s vnějším světem může mít obzvláště příznivý vliv na mladistvé zbavené osobní svobody, z nichž mnozí mohou mít problémy s chováním související s emoční deprivací a nedostatkem sociálních dovedností. Je nutno učinit vše pro to, aby mladiství vězni měli možnost udržovat kontakty se svými rodinami a dalšími osobami, a to od chvíle, kdy nastoupí do detenčního zařízení. Pojem rodina musí být vykládán liberálně, aby se do něj vešly kontakty s osobami, s nimiž mladistvý navázal vztahy srovnatelné se vztahy rodinnými, i když formálně tam příbuzenství není. Pro účely začlenění do společnosti by mladiství podle možnosti měli mít povoleno pravidelně na určitou dobu zařízení opustit (s eskortou nebo bez ní).

123. Mladiství by měli mít nárok na více než jednu hodinu návštěv za týden a měli by také mít možnost přijímat návštěvy o víkendech. Krátké návštěvy by se zpravidla měly odehrávat v otevřených podmínkách.

Výbor CPT zaznamenal, že v některých zemích jsou mladistvým povoleny déletrvající návštěvy bez dozoru. S výjimkou případů, kdy to není v nejlepším zájmu mladistvého, je takovýto přístup obzvláště vítaný pro posílení rodinného života dotčeného a jeho nejbližších příbuzných a také pro jeho opětovné začlenění do společnosti.

124. Všichni mladiství, včetně vazebně stíhaných, by měli mít častý přístup k telefonu a neomezenou příležitost uplatnit své právo na písemný styk. Existují-li bezpečnostní obavy, určité telefonáty a korespondence mohou být monitorovány a výjimečně zakázány. Takové rozhodnutí by mělo vycházet z důvodného rizika koluze nebo jiné nezákonné činnosti, a trvat po vymezenou dobu.

V některých zařízeních, jež výbor CPT navštívil, měli mladiství možnost pravidelně komunikovat se členy rodiny pomocí bezplatné služby Voice over Internet Protocol (VoIP). Podobná praxe je velmi vítaná, nelze ji však považovat za náhražku návštěv.

125. Informace o převozech, propuštění, kázeňských trestech a ochranných a bezpečnostních opatřeních uplatněných vůči mladistvému, jakož i týkající se jakéhokoli onemocnění, poranění nebo úmrtí, by měly být neprodleně sděleny rodičům nebo zákonnému zástupci dotyčného.

g. kázeň a bezpečnost

126. Restorativní řešení konfliktů, tedy zaměřené na obnovení původního stavu, by mělo mít přednost před jakýmkoli formálním disciplinárním postupem nebo sankcí. Kázeňské tresty, pokud jsou uplatněny, by měly být vedeny zásadou přiměřenosti a ukládány v naprostém souladu s relevantními kázeňskými pravidly a postupy a nikoli formou nějakého neoficiálního potrestání. Jakákoli forma kolektivního trestu je nepřijatelná.

V mnoha zařízeních, jež výbor CPT navštívil, nebylo neobvyklé, že personál uštědřil mladistvému, který se špatně choval, takzvanou „výchovnou facku“ anebo jinou formu tělesného trestu. V tomto ohledu výbor CPT upozorňuje, že tělesné tresty mohou dosáhnout špatného zacházení a musí být přísně zakázány.

127. Výbor CPT chce zdůraznit, že odepření styku s vnějším světem by vůči mladistvému nikdy nemělo být použito jakožto kázeňské opatření; tento styk by neměl být ani omezován, ledaže by kázeňský přestupek souvisel s takovým kontaktem.

128. Jakákoli forma izolace mladistvých představuje opatření, jež může ohrozit jejich fyzické a duševní blaho, a měla by tudíž být uplatňována jen jako nejzazší prostředek.

Podle názoru výboru CPT by samovazba jakožto kázeňské opatření měla být využívána jen na velmi krátkou dobu a za žádných okolností by neměla trvat déle než tři dny. Kdykoli se podobné opatření uplatní vůči mladistvým, měla by jim být poskytnuta socio-pedagogická podpora a náležitý lidský kontakt. Okamžitě po umístění do izolace by mladistvého měl navštívit člen zdravotnického personálu, a poté návštěvu opakovat pravidelně alespoň jednou denně, a poskytnout mu okamžitou lékařskou pomoc a péči.⁵

129. Co se týká samovazby za účelem ochrany nebo prevence, výbor CPT uznává, že je to opatření, které v extrémně vzácných případech může být zapotřebí pro ochranu obzvláště zranitelných mladistvých či zabránění závažnému riziku pro ostatní nebo pro samotnou věznic, za předpokladu, že nelze najít žádné jiné řešení. O každém takovém opatření musí rozhodnout příslušný orgán na základě jasně stanoveného postupu, upřesňujícího povahu samovazby, její trvání,

⁵ Poznámka [Sekretariátu CPT, v roce 2017]:

V uplynulých letech zaznamenal výbor CPT narůstající trend na mezinárodní úrovni, směřující k podpoře zrušení samovazby jakožto kázeňského trestu u mladistvých. Výbor naprosto podporuje tento přístup. V tomto ohledu se konkrétně odkazuje na Pravidlo 45 odst. 2 Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni (Pravidla Nelsona Mandely z roku 2015). Pro více podrobností na toto téma viz např. zprávy CPT z návštěvy Francie v roce 2015 [[CPT/Inf\(2017\)7](#), odstavec 95], Německa v roce 2015 [[CPT/Inf\(2017\)13](#), odstavec 70] a Lotyšska v roce 2016 [[CPT/Inf\(2017\)16](#), odstavec 96].

důvody, kvůli nimž může být použita, a vyžadujícího pravidelný přezkum a taktéž možnost odvolání dotčeného mladistvého proti tomuto rozhodnutí k nezávislé vnější autoritě. Mladistvým by v těchto případech vždy měl být umožněn vhodný lidský kontakt a nutné jsou každodenní návštěvy vězeňského zdravotního personálu.

Obdobně platí, že umístění násilných nebo neklidných mladistvých do místnosti určené pro zklidnění by mělo být zcela výjimečným opatřením. Každé obdobné opatření nesmí trvat déle než několik hodin a nikdy by nemělo být používáno jako neformální potrestání. V tomto kontextu by nikdy nemělo být použito mechanické omezení. O každém případě umístění mladistvého do místnosti určené pro zklidnění by okamžitě měl být vyrozuměn lékař, aby dotyčnému mohl poskytnout potřebnou zdravotní péči. Každý takový případ by krom toho měl být zaznamenán v centrálním registru a také v osobní kartě mladistvého.

h. informace o právech

130. Všichni mladiství by hned po příjmu měli obdržet výtisk pravidel uplatňovaných v každodenním chodu zařízení spolu s popisem svých práv a povinností, napsaný stylem a jazykem, jemuž rozumějí. Mladiství by také měli dostat informace, jak podat stížnost, včetně podrobných kontaktů na orgány kompetentní k přijímání stížností, a také adresy na služby, jež mohou poskytnout právní pomoc.

Mladistvým, kteří jsou negramotní nebo nerozumějí jazyku v písemné podobě, by výše uvedené informace měly být zprostředkovány formou umožňující jejich plné pochopení.

i. stížnosti a inspekční postupy

131. Účinné postupy pro uplatňování stížností a provádění inspekce jsou základními pojistkami proti špatnému zacházení ve všech detenčních zařízeních, včetně těch pro mladistvé.

Mladiství (a rovněž jejich rodiče nebo zákonní zástupci) by měli mít otevřenou možnost stěžovat si v rámci správy zařízení a měli by mít právo podávat stížnosti – důvěrně – nezávislému orgánu. Stížnostní postup by měl být jednoduchý, účinný a vstřícný k dítěti, především z hlediska jazyka. Mladiství (a taktéž jejich rodiče či zákonní zástupci) by měli mít možnost vyhledat právní poradu ohledně stížností a přístup k bezplatné pomoci, pokud je to v zájmu spravedlnosti.

132. Výbor CPT taktéž přikládá mimořádný význam pravidelným návštěvám všech detenčních zařízení pro mladistvé, konaným nezávislým orgánem, jako je navštěvující výbor, soudce, dětský ombudsman nebo národní preventivní mechanismus (zřízený podle Opčního protokolu k Úmluvě OSN proti mučení – OPCAT), s pravomocí přijímat stížnosti – a podle potřeby konat – ve věci stížností mladistvých nebo stížností podaných jejich rodiči či zákonnými zástupci, provádět kontrolu se zaměřením na ubytovací i ostatní prostory, a hodnotit, zda tato zařízení fungují v souladu s požadavky národního práva a relevantních mezinárodních standardů. Členové inspekčního orgánu by měli být proaktivní a vstupovat do přímého kontaktu s mladistvými, včetně rozhovorů o samotě.